

Capreolus

TIJDSCHRIFT VOOR REEWILDBEHEER

9^e jaargang, nr. 29

Maart 2001

50 jaar
vereniging
Het Reewild
1951-2001

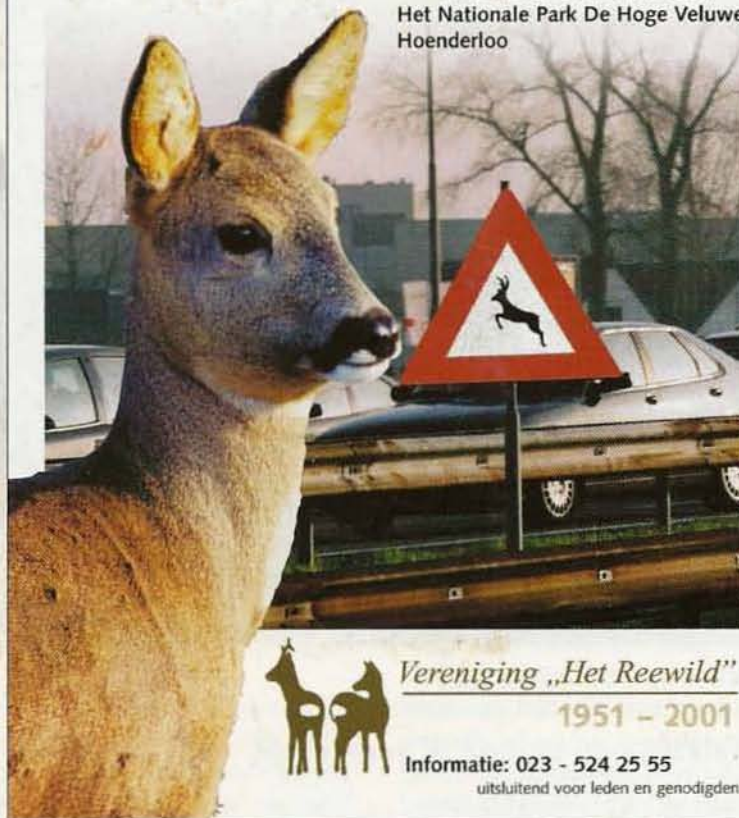
Jubileumsymposium

Reewild en ruimtelijke ordening

Zaterdagmiddag 21 april 2001

Aula Kröller-Müller Museum

Het Nationale Park De Hoge Veluwe
Hoenderloo

Vereniging „Het Reewild”

1951 - 2001

Informatie: 023 - 524 25 55

uitsluitend voor leden en genodigden

Jaarvergadering en Jubileum-Symposium

Het ree in de 21^e eeuw

Versnippering in stedelijk gebied

Inhoud

Het ree in de 21 ^e eeuw	3
Versnippering in stedelijk gebied	8
Agenda Algemene Ledenvergadering	12
Jubileum-Symposium	13
Interview Lucas Enting	14
Knooppunten op en rond de A2	16
Richtkijkers en multifocale brillenglazen	20
Nieuwe zweethondenlijst	22
Maaiverliezen en hoe te voorkomen	23

Colofon

opgericht op 21 april 1951.

Capreolus, Tijdschrift voor Reewildbeheer
van de Vereniging Het Reewild
ISSN: 0929-1091
Verschijnt: 4 x per jaar
Beschermer: Z.K.H. Prins Bernhard

Redactie:

G.J. Spek - Eindredacteur
R.L. van Nederpelt - Redactielid ad interim
B.L. Boers - Redactielid

Redactie ondersteuning:

Mw. J.A.M. Hendriks-Hueber - Fotomateriaal
R.C. van Dijk - Advertentie Acquisitie
J.M. Smit - Correspondent buitenlandse tijdschriften

Bestuur:

P. Schenk	voorzitter (1998)
J. van de Waardt	secretaris (2000)
R.L. van Nederpelt	penningmeester (1993)
G.J. Spek	ambtelijk secretaris (1998)
R.A.N. van Heek	lid (2000)
J.H. Bakker	lid (1996)
J.B.M. Hoefsloot	lid (1997)
A. ten Oever	lid (2000)
W.A.P. Remijnse	lid (2000)
Dr. A.P.M. Rutten	lid (1993)
Ir. J.M. Seroo	lid (1985)
C.J.M. Slikkerveer	lid (1997)
C.W. Jolles	lid (2000)
G.F.H. van der Woude	lid (1994)

Adviseurs:

Mr P. van Schooten - Juridische zaken
B.P. Rauwerda - Public Relations
E. van Veen - Journalist
Prof. Dr. J.L. van Haaften - Bioloog

Secretariaat:

J. van de Waardt,
Kamillelaan 11,
3925 RG Scherpenzeel.
tel: 033-4691797
fax: 033-4691797
E-mail: info@reewild.nl

Slijpplaatjes:

G.J.M. Koenderink,
Lhee 96, 7991 PK Dwingeloo.
tel: 0521-597356

Coördinator keurmeesters:

J. Schoonderbeek,
Meidoornstraat 16, 7497 MG Bentelo.
tel: 0547-292228

Vormgeving & Druk:

Direct Promotion & Advertising B.V.,
George Westinghousestraat 2, 1097 BA Amsterdam.

Lithografie:

Reproductiebedrijf Van Zijl bv, Utrecht.

Contributie: fl. 50,- per jaar.

Bankrelatie:

ABN - AMRO Bank rek.nummer 49.70.37.440
t.n.v. Vereniging "Het Reewild" te Garderen.

"Capreolus" is het onafhankelijke orgaan van de Vereniging Het Reewild. De weergegeven meningen komen niet noodzakelijkerwijs overeen met die van het bestuur. De redactie behoudt zich het recht voor, elke reactie te korten of te redigeren.

Copy voor 'Capreolus' voor:

nr. 30 1 mei 2001
nr. 31 1 augustus 2001
nr. 32 15 oktober 2001
zenden aan redactie van Capreolus:
Elburgerweg 146, 8171 RJ Vaassen.

Poster voorpagina:

Jan Veenman

Het ree in de 21^e eeuw

De 20e eeuw was een 'successtory' voor *Capreolus capreolus*.

Maar hoe zal het in de 21e eeuw verlopen met het ree in Nederland?

Door Bas Worm

Terugblikken op deze halve eeuw stond centraal in de vorige jubileumaflevering van *Capreolus*, maar misschien wel even belangrijk is om vooruit te kijken: hoe zal het met het ree ervoor staan over nog eens een periode van 50 jaar? Twee belangrijke rijksnota's geven hier wat handreikingen voor: de Nota 'Natuur, Bos en Landschap in de 21e eeuw' (NBL21) en de 'Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening' (RO5). Ook al is een verhandeling over beleidsnota's vaak niet de meest interessante kost, in het licht van de toekomst van Nederland en dat van het ree wordt in dit artikel ingegaan op de hoofdlijnen van beide nota's. Tot slot nog wat persoonlijke kanttekeningen en overwegingen.

Nog even de 20e eeuw in kort bestek... In de 20e eeuw, en dan met name in de tweede helft ervan, is het het ree voor de wind gegaan. Zowel in kwantiteit als in kwaliteit ging de reewildstand met sprongen vooruit. Door wetenschappelijk onderzoek en de vertaling daarvan naar beheermaatregelen is een gezonde reewildstand ontstaan. Ook de Jachtwet van 1954 heeft geleid tot een sterke toename van het ree: de 40-ha regeling werd ingesteld en drijfjachten op het ree werd verboden, evenals het jagen met hagel. Ook werd de merkenregeling ingesteld. Van een voorkomen beperkt tot het oostelijk en zuidelijk deel van ons land in het begin van de 20e eeuw heeft het ree zich feitelijk in geheel Nederland een plaatsje weten te veroveren, tot en met een aantal Waddeneilanden toe (zie fig. 1). Van pleistoceen tot holoceen Nederland, van kleinschalige cultuurlandschappen tot de uitgestrekte kleigebieden in Groningen, van hoogvenen in Twente en Drenthe tot laagvenen in Noord- en Zuid-Holland, van de rijke beekdalen tot de schrale

Foto: G. Baay

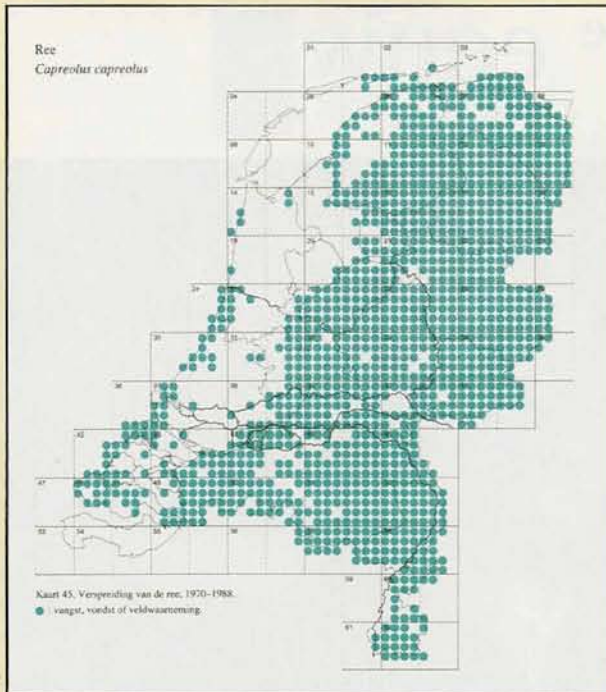
duinen: overal komen we het ree tegenwoordig wel tegen. We kunnen dus wel stellen dat wat gezondheid, aantallen en verspreidingsgebied betreft het met onze reeën nog nooit zo goed gegaan is als momenteel.

Ommezwaai in de successtory?

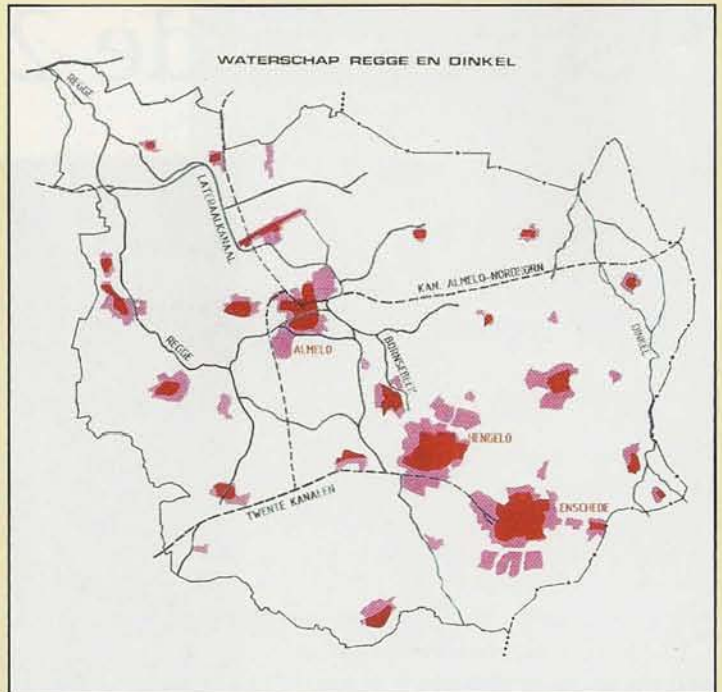
Toch zijn in die 2e helft van de 20e eeuw ook ontwikkelingen ingezet die, zeker als ze in hetzelfde tempo doorzetten, in de 21e eeuw een ommezwaai in de hierboven geschetste successtory kunnen gaan betekenen. Nederland slijbt in een rap tempo dicht met wegen, treinverbindingen, vliegbanen, industriegebieden en stedelijke bebouwing. Om dit te illustreren: in de periode 1960 – 1990 heeft zich in Twente, waar schrijver dezes werkzaam is, ongeveer een verdubbeling in de oppervlakte van de bebouwde kernen

voorgedaan (figuur 2). Momenteel is ongeveer 10% van het Twentse grondgebied 'verhard'. En de bevolking groeit nog steeds! Schattingen geven aan dat we rond 2050 met 18 miljoen mensen in Nederland wonen. Naast het netto directe verlies in 'groene' ruimte door bebouwing is het werkelijke verlies mogelijk groter, omdat ook een steeds ruimer gebied om de bebouwde gebieden als uitloopgebied door steeds meer bewoners gebruikt wordt. Het toekomstbeeld lijkt dus somber: de open ruimte raakt versnipperd en de noodzaak om nieuwe en bredere wegen aan te leggen neemt toe. Als we niet oppassen zullen gebieden eentonig en lelijk worden en dichtslibben. De huidige oppervlakte actueel leefgebied van het ree zal afnemen. In hoeverre het ree als cultuurvolger in staat is om de laatste paar nog niet geoccupeerde

Figuur 1:
Verspreiding van reeën in Nederland rond 1990
(Van Haften & Peltzers, 1992)

Figuur 2:
Toename stedelijk gebied in periode 1960 (rood) - 1990 (roze) in Twente, een bijna verdubbeling!

buitengebieden te gaan bevolken of om zich in die stedelijke uitloopgebieden te gaan handhaven (b.v. door aanpassen vluchtafstand) is nog maar de vraag.

Intensieve samenwerking

Het hiervoor geschetste toekomstbeeld is hopelijk te zwart-wit: duidelijk aanwezig is het besef dat de groei van economie en bevolking, gecombineerd met de toenemende wensen en activiteiten van de Nederlanders de samenleving en de politiek voor een moeilijke maar niet onmogelijke opgave stellen. Via intensieve samenwerking tussen alle sectoren van de samenleving en het toepassen van oplossingen die vaak grote investeringen met zich meebrengen kan worden voorkomen dat grote delen van Nederland veel te vol worden en dat natuur en landschap worden bedreigd.

Ruimtebehoefte

Uit studies is gebleken dat veel van de ruimtefuncties en activiteiten, zoals natuur en recreatie of landbouw en water, kunnen worden gecombineerd. Hoe dan ook, uit studies blijkt dat voor alle toekomstige activiteiten en behoeften een oppervlakte nodig is van rond de 300.000 ha. Voor de beeldvorming: dit is een gebied zo groot als de provincie Zuid-Holland en de oppervlakte van Nederland is 4.200.000 ha, inclusief de grote

wateroppervlakten. Zonder combinatie van grondgebruikfuncties is die ruimtebehoefte nog veel groter. Voor wonen loopt de behoefte op tot 75.000 ha in 2030. Voor bedrijvigheid is in elk geval tot 2020 behoefte aan 60.000 ha. Een globale schatting voor het rijkswegennet laat een mogelijke groei zien van 60.000 ha. Ook is veel ruimte, zo'n 140.000 ha, nodig voor recreatie en sport van de Nederlanders. Voor water bestaat een ruimtebehoefte van bijna 390.000 ha. Hierbij zijn echter goede combinaties mogelijk met landbouw en natuur.

Voor natuur is een behoefte aan ruim 330.000 ha vastgesteld, die echter ook weer voor een groot deel met andere functies kan worden gecombineerd. Er zijn slechts twee sectoren die met minder ruimte toe kunnen: dat zijn de landbouw (-170.000) en defensie (-5.000 ha oefenterrein).

Zijn de ruimteclaims erg?

De vraag is of deze geschetste ruimteclaims erg zijn. We hebben nu in Nederland naar schatting bijna 50.000 reeën (LASER, 2000). Bedreigd is het daarmee allerminst. Dat we in de toekomst misschien terug moeten naar een

Foto: Sip de Vries

wat lagere totaalstand is voor het ree als soort geen probleem. Wat wel belangrijk wordt zijn de mogelijkheden die het ree geboden wordt om zich in grote delen van Nederland te handhaven. Dit zal bepaald worden door hoe Nederland er in de toekomst uit zal gaan zien. Dan komen we op het gebied van de Ruimtelijke Ordening. De Nota R05 zal een belangrijke stempel drukken op het toekomstige Nederland: waar worden woonwijken, bedrijvigheid en grootschalige infrastructuurprojecten ontwikkeld? Ook wordt in deze nota ingegaan op de toekomst van het landelijk gebied en de groenstructuren die stad en land verbinden. De 'groene' belangen in de Nota R05 vinden hun oorsprong in een sectorale beleidsnota: de Nota NBL21. In het volgende passeren beide nota's de revue, zodat we ons een beter toekomstbeeld kunnen vormen....

De Vijfde Nota Ruimtelijk Ordening...

Deze nota heeft een tweeledige probleemstelling: enerzijds is er vraag naar ruimte voor wonen, werken, recreëren, natuur, water en landbouw. Anderzijds is er behoefte om een einde te maken aan de versnippering en verrommeling van het landschap en om te bestrijden dat Nederland langzaam dichtslibt. De kern van het beleid ligt in het toepassen van efficiënt ruimtegebruik door het intensiveren van ruimtegebruik (bv. boven en onder wegen), het combineren van grondgebruiksfuncties (bv. van waterberging, natuur en recreatie) en het 'transformeren' van de ruimte (bv. herbestemming van oude bedrijfsgebouwen).

Rode en groene contouren

Uiterlijk in 2005 moeten de provincies natuurgebieden en gebieden met een hoge cultuurhistorische waarde op de streekplankaart begrenzen met een groene contour. In deze gebieden mag de bebouwing niet toenemen en mogen geen nieuwe wegen of spoorlijnen worden aangelegd. Intensieve vormen van landbouw en recreatie zijn daar uitgesloten. Om alle steden en dorpen moet bovendien een rode contour gezet zijn: het gebied dat in de toekomst bebouwd zou kunnen worden.

De gebieden buiten de rode of groene contouren, meer dan de helft van Nederland, worden balansgebieden genoemd. Hier wordt steeds gezocht naar een evenwicht tussen behoud van landschappelijke kwaliteit en ruimte voor nieuwe ontwikkelingen.

Foto: M. de Reus

Nationale landschappen

Nationale en provinciale landschappen zijn gebieden waar de cultuurhistorische en landschappelijke waarden een extra impuls krijgen. Als nationaal landschap wordt bijvoorbeeld het Groene Hart aangewezen. Ook het Limburgse heuvelland en delen van het rivierengebied komen in aanmerking.

Stedelijke netwerken

Wanneer gemeenten een stedelijk netwerk vormen, maken zij met elkaar afspraken over de locatie van grote nieuwe woonwijken, bedrijventerreinen en recreatiegebieden. De ruimtebehoefte van de ene gemeente in het stedelijk netwerk kan worden opgevangen in een andere. Betere benutting van bestaand bebouwd gebied geniet de voorkeur boven uitbreidingen. Eventuele uitbreidingen komen bij voorkeur vlak bij centra die goed zijn aangesloten op knooppunten van openbaar vervoer en wegen. Gebieden waar bebouwing de waterhuishouding ernstig zou verstoren zijn uitgesloten.

Een voorbeeld is het stedelijk netwerk Twente, gevormd door de steden Enschede, Hengelo en Almelo, inclusief de internationale afstemming met Gronau, Osnabrück en Münster.

De Nota Natuur, Bos en Landschap in de 21e eeuw (NBL21)...

Deze nota heeft als ondertitel: 'Natuur voor mensen, mensen voor natuur'. Dit geeft direct aan dat de nota zich baseert op een centrale rol van de mens in 'groen' Nederland. Met 'natuur voor mensen' wordt bedoeld dat natuur moet aansluiten bij de wensen van mensen en goed bereikbaar, toegankelijk en bruikbaar moet zijn. 'Mensen voor natuur' betekent dat natuur door mensen beschermd, beheerd, bewerkt en ontwikkeld wordt. Hoe grillig en 'vrij' de natuur is: de natuur kan niet zonder de zorg van de mensen.

De nota beschrijft de aanpak voor het natuurbeleid tot 2010, met een doorkijk naar 2020. Deze integrale nota vervangt het Natuurbeleidsplan, de Nota Landschap, het Bosbeleidsplan en het Strategisch Plan van Aanpak Biodiversiteit en is bouwsteen voor Nota R05 (in wording).

In de nota worden eerst de successen, problemen en kansen van het in de afgelopen jaren gevoerde natuurbeleid geanalyseerd.

Successen

Als successen worden onder andere het concept van de EHS, het geïntegreerd bosbeheer, de bosaanleg in stedelijk gebied genoemd en het gegeven dat een 60.000 ha landbouwge-

bieden onder beheersovereenkomsten gebracht is. De conclusie die hier aan verbonden wordt is dat de betrokkenheid van de Nederlandse samenleving bij natuurbeheer vergroot is.

Problemen

De problemen zijn echter ook niet van de lucht: de realisatie van de EHS vertraagt sterk, optredende vervlakking en verrommeling van landschappen door verstedelijking, toename van infrastructuur en schaalvergroting in de landbouw. Dit heeft tot gevolg dat de soortenrijkdom aan planten en dieren nog steeds achteruitgaat. Een ingewikkeld beleidsstelsel wordt hier mede schuldig aan geacht.

Kansen

Wat zijn dan die 'kansen' volgens de nota NBL21? Allereerst wordt gepleit voor een beleidsaanpak waarin economische groei gecombineerd wordt met versterking van de natuur en het milieu. Daarnaast zullen als gevolg van sociaal-culturele ontwikkelingen (o.a. vergrijzing) andere eisen ontstaan ten aanzien van de leefomgeving. De behoefte aan natuur voor recreatie neemt toe, evenals het ervaren van rust en stilte. Ook de behoefte aan extra natuur als CO₂-vastlegger in de klimaatveranderingdiscussie wordt aangevoerd als kans. Vervolgens zijn nog als kansen genoemd: de duurzame landbouw (landbouw en natuur in één hand), de integratie van milieu- en landbouwbeleid en de diversiteit aan claims op het buitengebied.

Reactie op beide nota's

De nota NBL21 stelt zichzelf voor als een uitnodiging naar de samenleving om haar medeverantwoordelijkheid waar te maken voor versterking en vernieuwing van het natuurbeleid. Je kunt je hierbij afvragen of

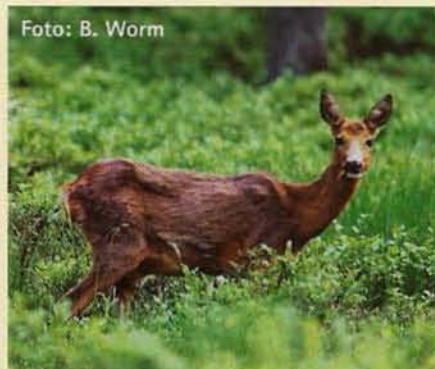

Foto: B. Worm

Reegeit in bos op arme zandgrond: de Kouwerik, Imbosch

Foto: M. Smits

het natuurbeleid wel zonnig vernieuwd moet worden. Liggen hier misschien niet teveel mode-gevoelige overwegingen aan ten grondslag? Ik noem maar de soms gewoon massale omvormingsmaatregelen in bossen, exotenbestrijding, veranderingen in het getalmatig (rood)wildbeheer in bepaalde terreinen op de Veluwe, de vlucht die begrazingsbeheer genomen heeft. Ik wil daarmee niet zeggen dat dergelijke maatregelen onjuist zouden zijn, maar een doordachte afweging vooraf lijkt me een vereiste. Het natuurbeheer moet geen modegevoelige tak van sport worden, dan is het met duurzame instandhouding en ontwikkeling van natuurgebieden op de langere termijn gedaan.

De subtitel

De subtitel van de nota NBL21 (natuur voor mensen, mensen voor natuur) roept bij mij ook vragen op. Bij het 'natuur voor mensen' hoop ik dat we niet door zullen slaan: niet alle natuurtypen staan te springen om intensieve menselijke betreding, denk bijvoorbeeld aan de laatste restanten orchideerijke blauwgraslanden en natte duinvalleien waar de Parnassia nog voorkomt. Bij het 2e deel, 'mensen voor natuur' stelt de nota NBL21 dat de natuur niet kan zonder de zorg van mensen. Dan rijst bij mij de vraag hoe zich dit nu verhoudt tot de 'nagenoeg natuurlijke' en 'begeleid natuurlijke' natuurdoeltypen zoals die ook door de rijksoverheid nagestreefd worden? Hier geeft de nota NBL21 geen duidelijk antwoord op.

De ecologische hoofdstructuur (EHS)

De EHS blijkt niet op tijd te realiseren te zijn. Aangegeven wordt in de nota's dat stringenter beleid geformuleerd moet worden. Sprekend uit eigen ervaring ligt het juist niet aan het ontbreken van beleid, maar veeleer aan praktische instrumenten om gronden te kunnen verwerven en beheeren. In Nederland moeten de aankopen ten behoeve van de realisatie van de EHS op vrijwillige basis plaatsvinden. Hier zit hem de crux! Ik laat mij inspireren door suggesties in een artikel van Eilard Jacobs in H₂O: als we nou eens een soort 'groenruimteheffing' in zouden stellen op ruimtelijke investeringen en daarmee elders maatregelen of aankopen financieren. Hetzelfde principe is gehanteerd bij de Wet Verontreiniging Oppervlaktewater ('de vervuiler betaald'), en dit is onomwonden succesvol gebleken. Groen en blauw als synoniemen voor natuur en water blijken keer op keer het onderspit te moeten delven tegenover economisch belangrijke activiteiten. Als 'money rules' steeds weer op blijkt te gaan, laten we er dan voor zorgen dat we 'groen' en 'blauw' een zwaardere economische functie meegeven. Goed idee...?

Behoeft aan natuur voor recreatie

In beide nota's wordt gesteld dat de behoefte aan natuur voor recreatie toeneemt, evenals het ervaren van rust en stilte. De beschikbaarheid en bereikbaarheid van natuur moet volgens NBL21 vergroot worden. De vraag is natuurlijk maar of de

huidige bereikbaarheid werkelijk wel een probleem is. Doordat niet alles even goed bereikbaar is bewaar je juist 'natuurlijke' rustgebieden waar die rust en stilte te ervaren is (als je er wat extra moeite voor wilt doen).

Combineren van natuur met andere functies

Dan nog even over het combineren van natuur met andere grondgebruikfuncties. Maatregelen in het licht van wateroverlast (retentiegebieden) kunnen maar tot op beperkte hoogte samengaan met het verbeteren van de kwaliteit van natuur en landschap. Dit is maar voor een beperkt scala aan natuurtypen mogelijk. Hetzelfde geldt voor de mogelijkheden van te ontwikkelen natuurdoeltypen in het kader van 'duurzame landbouw'.

Positieve gevolgen

De nota NBL21 en de nota RO5 hebben toch ook een aantal duidelijke positieve gevolgen voor de natuur- en cultuurlandschappen in Nederland en de plaats van het ree hierin:

- Uitbreiding van het areaal bos van 341.000 naar 400.000 ha in 2020, inclusief 10.000 ha extra groen om de steden.
- In minimaal 70% van het bosareaal moet duurzame houtexploitatie mogelijk zijn. In mijn woorden betekent dat dus geen natuurarme monocultures (maisakkers van fijnsparren).
- Extra kenmerkende natte natuur (10.000 ha). Het beeld wat mij hierbij voor ogen staat is: wilgenvloedbos, broekbos, natte beekdalen, levende rivieren, misschien zelfs weer laag- en hoogveenontwikkeling. Reeën hebben bewezen zich in al dit soort terreinen wel thuis te voelen, met name de kleinschalige beekdalen en broekbossen.
- Realisatie van een EEHS (Europese ecologische hoofdstructuur). Een dergelijk netwerk is voor bepaalde soortengroepen toe te juichen, maar op welke soortengroepen men dan mikt is onduidelijk. Moeten we wel door middel van de EHS en EEHS allerlei gebieden met elkaar verbinden? Het met elkaar verbinden behoort geen doel op zich te zijn.

- De Veluwe en Utrechtse Heuvelrug lijken wel over grote stukken aaneengesloten natuurgebied te beschikken, maar zijn in werkelijkheid sterk versnipperd door snelwegen, lokale wegen, spoorlijnen, rasters en bebouwing. De migratiemogelijkheden tussen beide gebieden zullen hersteld worden. De Veluwe en Utrechtse Heuvelrug zullen als één centraal geheel ontwikkeld gaan worden, met name voor edelherten en wilde zwijnen (en dus ook voor reeën), ook richting de uiterwaarden van Rijn, Kromme Rijn en IJssel.

- In 2020 zal een aaneengesloten netwerk van kwalitatief hoogwaardige natuurgebieden bestaan. De edelherten migreren dan van Oostvaardersplassen naar de Veluwe. Ik vraag me dan nog wel af hoe de tussenliggende poldergebieden en randmeren dan 'migreerbaar' gemaakt worden.

- Nationale Parken worden visitekaartjes: in 2004 zijn er 17 Nationale Parken en 1 grensoverschrijdend park (Waddenzee).

Kansen genoeg

Kansen lijken er in ieder geval genoeg. We moeten er dan wel vanuit gaan dat beide nota's in hoge mate nageleefd zullen worden zodat de geschetste perspectieven en maatregelen ook werkelijkheid worden. Helaas zullen we daar, gezien de geschiedenis, niet volledig op kunnen vertrouwen. Bovendien is het totaal aan ruimteclaims nog zo groot, dat er hoe dan ook in gesneden moet wor-

den. Onduidelijk is dan waar dan gehakt zal worden. Veelal zijn dat de economisch zwakke sectoren (lees: het groene buitengebied). Hoe dan ook, de netto-beschikbare oppervlakte voor reeën wordt kleiner in de toekomst. Maar als het inderdaad lukt om de geschetste bosuitbreiding, de realisatie van Nationale Parken en grootschalige (natte) natuurontwikkelingsprojecten, in combinatie met het tegengaan van kwaliteitsverlies van het buitengebied te realiseren worden ook weer nieuwe kansen voor reeën geboden. Het onder beheerovereenkomsten brengen van landbouwgebieden (in b.v. beekdalen) maakt ook dat huidige landbouwgebieden extensiever gaan worden beheerd. Deze gebieden worden daarmee interessanter voor reeën als leef- en fourageergebied. Aandachtspunt is natuurlijk wel wélk beleid en beheer in deze gebieden gevoerd zal gaan worden, en dan denk ik met name aan de Nationale Parken. Als bijvoorbeeld een beleid als in de Oostvaardersplassen gevoerd gaat worden, gericht op (onnatuurlijk) hoge dichtheden aan hoefdieren, dan zullen reeën in deze nationale parken weinig levensruimte krijgen.

Laten we bovendien vooral niet vergeten dat het ree het grootste in het wild voorkomende zoogdier buiten de EHS is, de moeite van het behouden waard!

Met dank aan Bart Boers en Gerrit Jan Spek voor hun suggesties ter verbetering van dit artikel.

Noot redactie: De 5e Nota Ruimtelijke Ordening is inmiddels verschenen.

Foto: Bas Worm

Knopbokje in "ruig" grasland in kleinschalig cultuurlandschap: Haagse Bos, Twente

Versnippering in stedelijk gebied

De Amsterdamse Waterleiding Duinen, een case study

Door Rik Schoon

Versnippering is evenals de andere "ver"-woorden in de negentiger jaren van de vorige eeuw tot onderdeel geworden van het jargon van de natuurbeheerder en "groene" beleidsmaker. Al naar gelang we iets als niet gewenst ervaren hebben we het over versnippering, verstruiking, verdroging, verstruweling, vergrassing, verzuring, verbossing en alle andere mogelijke woordcombinaties die reeds zijn gevonden of nog zullen worden gevonden.

Het verschijnsel versnippering

Met versnippering wordt het verschijnsel aangeduid waarbij populaties van organismen door wat voor reden(en) dan ook geheel of gedeeltelijk afgezonderd raken van de oorspronkelijke populatie. In het meest extreme geval worden populaties totaal geïsoleerd en komen dus in het geheel niet meer in contact met de oorspronkelijke populatie. Gehele of gedeeltelijke isolatie is in tegenstelling tot datgene wat velen onder ons denken, niet een verschijnsel dat exclusief door de mens wordt veroorzaakt. Ook onder natuurlijke omstandigheden kan gehele of gedeeltelijke isolatie plaatsvinden. Voorbeelden van een dergelijke natuurlijke isolatie zijn de vele eilandsituaties die in het heden en verleden zijn ontstaan doordat

delen van het vaste land door zeespiegelrijzing verwerden tot eilanden in zee.

Wel of niet funest?

Is versnippering dan wel een zo funest verschijnsel als menigeen beweert? Hierop is in het algemeen geen eenduidig antwoord te geven omdat isolatie enerzijds soortsvorming kan bevorderen een verschijnsel dat ook wel met de term 'speciatie' wordt aangeduid: soorten raken gedurende langere tijd van elkaar geïsoleerd, ontwikkelen ander gedrag en /of uiterlijke kenmerken, waardoor de eens zo homogene club van dieren elkaar niet meer herkent en beiden een eigen evolutionaire weg in slaan, maar anderzijds isolatie ook inteeltsituaties en genetische drift kan veroorzaken doordat de populatie qua grootte beneden een zekere kritische ondergrens komt te liggen. Dit laatste kan dan zelfs de ondergang van de geïsoleerde populatie betekenen. Dit is de verklaring waarom er in dierentuinen of natuurparken met zeldzame dieren als het Mesopotamisch Damhert (*Dama mesopotamica*) met een doordacht en op genetische grondslag gestoeld fokprogramma moet worden gewerkt teneinde de genetische teloorgang bij deze soorten zo gering mogelijk te houden.

De grootte van de groep

Daarnaast speelt bij isolatie ook de grootte van de geïsoleerde groep organismen een rol, omdat omstandigheden die louter door het toeval worden bepaald – met een mooie term ook "stochastische" invloeden genoemd – op een kleiner wordende populatie een steeds grotere invloed zullen uitoefenen. Een eenvoudig voorbeeld ter illustratie: Als een populatie van diersoort X uit 10.000 dieren bestaat en door extreme weersomstandigheden 80% van deze populatie wordt geëlimineerd, dan blijven er altijd nog 2000 dieren over, bestaande uit een fiks aantal mannetjes en een fiks aantal vrouwtjes van de betreffende soort. Gebeurt datzelfde echter bij een uiterst kleine populatie van 10 dieren, dan houden we nog maar 2 dieren over; en als dat resterende koppel dat daarvan overblijft van hetzelfde geslacht is, is het al gauw gedaan met deze groep dieren doordat voortplanting niet langer mogelijk is. Een ander voorbeeld van invloed van stochastische invloeden op een kleine populatie dieren, is de recente olieramp bij de Galapagos eilanden waar delen van de unieke fauna nu door een domme menselijke fout in hun bestaan worden bedreigd, omdat ze alleen op die eilanden en in hele kleine aantallen voorkomen.

Versnippering door menselijk handelen

Als we het in onze Nederlandse situatie hebben over versnippering, dan spreken we eigenlijk onze vrees uit dat een groot aantal organismen ook inderdaad in geïsoleerde situaties terechtkomt, met alle genetische en andere risico's van dien. De versnippering van ons Nederlandse areaal is en wordt de laatste eeuwen geheel en al veroorzaakt door menselijk handelen. Voorbeelden die tot verdere versnippering van ons land hebben geleid zijn intensivering en schaalvergroting in de landbouwsector, de explosieve groei van steden en dorpen, de toename van infrastructuur, maar ook de toename van maatschappelijke verschijnselen als recreatie,

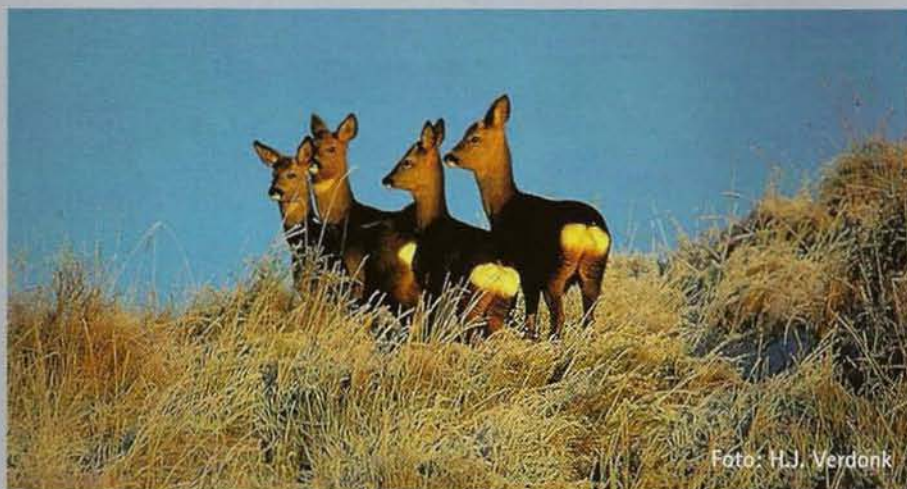
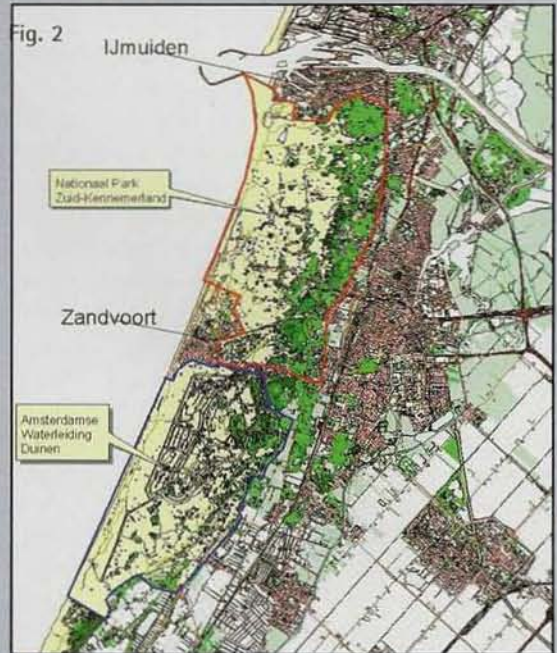

Foto: H.J. Verdonk

Fig. 1

Fig. 2

hogere verkeersintensiteiten door een grotere mobiliteit, of zaken als lichtvervuiling.

Kortom, het ruimtebeslag dat wij als mens direct en indirect steeds meer op de daadwerkelijk beschikbare ruimte leggen gaat in veel, en zo niet alle, gevallen ten koste van de biotoopruimte van populaties van organismen. Daarnaast is de snelheid van deze versnippering zo hoog, dat, zo er al speciatie op zou treden, deze het verdwijnen van soorten door de 'vorming' van nieuwe soorten niet meer bij kan houden. De natuur is mede hierdoor in rap tempo wereldwijd aan het verschraken.

Steeds meer zeldzame maar ook alledaagse soorten zullen meer en meer van het toneel verdwijnen dat Nederland heet.

U bent er nog? Mooi.

Dan volgt nu vlug de overstap naar het reewild. Plaats van toedracht is de Amsterdamse Waterleidingduinen AWD; fig. 1) waar sinds 1997 op last van de toenmalige bestuurders van Amsterdam de jacht voor een experimentele periode van 5 jaar op het reewild is gestaakt. En de krokant droge inleiding over versnippering die u heeft moeten lezen is daar voor een goed begrip onontbeerlijk voor.

Nadat het bestuur van Amsterdam in 1997 besloot om de beheersjacht voor de duur van 5 jaren op experimentele basis te staken, is door de beheerder sterk aangedrongen op het wetenschappelijk volgen van deze populatie en het in beeld brengen van de gevol-

gen die voort zouden kunnen vloeien uit eerder genoemd besluit.

Onderzoek naar de genetische samenstelling

Naast veel ander onderzoek, is en wordt bekeken hoe de genetische samenstelling van de populatie reewild is, daar er gevreesd werd voor inteelt omdat de bestaande populatie afstamt van slechts een twaalfstal dieren dat in de vijftiger jaren in de AWD is uitgezet.

Uit een tweetal onderzoeken bleek inderdaad dat de populatie door inteelt maximaal 14% was ingeteerd op de oorspronkelijke hoeveelheid genetische informatie.

Op zich was dit gegeven nodig om met het computerprogramma VORTEX uit te rekenen hoe groot de uitsterfkans was van de reewildpopulatie bij een gegeven grootte en genetische samenstelling. Een populatie

wordt namelijk als duurzame populatie geïnclassificeerd als de uitsterfkans in een tijdspanne van 100 jaar kleiner is dan 5%, ondanks allerlei voorspelbare en toevallige gebeurtenissen.

Bepaling genetische variabiliteit

De informatie over de aanwezige genetische variabiliteit wordt bepaald aan de hand van weefselmonsters in dit geval een stukje milt van geschoten of dood gevonden dieren. Doordat we echter ook van de beheerders uit de Kennemerduinen ten noorden van ons gebied (fig.2) weefselmonsters van geschoten reewild kregen, we zitten tenslotte in dezelfde beheereenheid en samenwerking is een groot goed, is ook daar de genetische variabiliteit van bepaald. Het bleek dat hier evenals in de AWD sprake was van een verlies aan genetische variabiliteit, maar en dat was op het eerste

Genetische variabiliteit: een eenvoudige uitleg

Ieder organisme krijgt bij de geboorte een bepaalde hoeveelheid genetische informatie mee, die in principe uniek is voor dat individu. Dit is te vergelijken met een pot knikkers, waar, laten we zeggen, 100 verschillende knikkers in zitten die allemaal uniek zijn. Als individuen onverwant zijn dan hebben al die individuen allemaal 100 verschillende knikkers. Als er echter inteelt plaats vindt (d.i. voortplanting bij ouders die sterk aan elkaar verwant zijn), dan zien we dat het genetische materiaal steeds meer op elkaar gaat lijken. Of anders gezegd, de pot met knikkers gaat steeds verder bestaan uit dezelfde knikkers. In bovenstaand geval waarbij sprake is van 14% verlies aan genetische variabiliteit, bestaat de pot met knikkers dus nog maar uit 86 van elkaar verschillende knikkers en 14 identieke knikkers.

gezicht raar, dat de beide populaties onderling sterk van elkaar bleken te verschillen! Met andere woorden, alleen al op basis van een weefselmonster was te bepalen of het betreffende dier uit de AWD kwam, of dat het ging om een dier uit de Kennemerduinen. En hier, geacht lezerspubliek, bleek ineens een mogelijkheid om te bepalen in hoeverre ons reewild nog op een effectieve manier kon uitwisselen tussen beide gebieden, en of er in de praktijk dus sprake was van één grote samenhangende populatie.

Wisseling tussen beide gebieden?

Op basis van zichtwaarnemingen en valwild op de Zandvoortselaan, de enige weg die beide gebieden scheidt, wisten we dat er door het reewild in ieder geval pogingen werden ondernomen om uit te wisselen tussen beide gebieden. Wat we nu konden doen was om aan de hand van de aanwezige genetische kennis van beide populaties uit te rekenen in hoeverre die migratiepogingen ook daadwerkelijk effectief waren. Een uitwisseling is namelijk pas geslaagd als het gemigreerde dier ook daadwerkelijk tot voortplanting komt en zo zorg draagt voor de verspreiding van zijn genetische materiaal.

Het daarbij doorgegeven erfelijk materiaal laat dan als het ware een soort vingerafdruk achter waardoor te bewijzen valt dat er inderdaad voortplanting heeft plaatsgevonden. Simpel gezegd kan de hoeveelheid gezamenlijk erfelijk materiaal uit beide verschillende populaties dan gebruikt worden als een maat voor succesvolle uitwisseling tussen twee populaties.

Eén populatie of twee subpopulaties?

Na wat rekenwerk kon worden bepaald dat

Duurzame populatie of "Minimum Viable Population"

Een populatie van dusdanige omvang dat bij geringe uitwisseling met de omgeving (1 individu per generatie) er een kleine kans op uitsterven is (<5% in 100 jaar).

tussen het reewild ten noorden van de AWD en het reewild uit de AWD zelf, per generatie slechts een enkele geslaagde uitwisselingspoging plaatsvond. Dit was in tegenstelling tot de bij ons tot dusverre heersende mening dat we van doen hadden met één populatie waarin uitwisseling als vanzelfsprekend zou zijn.

Ineens bleek dat de populatie bestond uit een tweetal kleinere subpopulaties die niet veel met elkaar van doen hadden. Er was dus sprake van versnippering en gedeeltelijke isolatie, en nu eens niet aangetoond aan de hand van arbitraire waarnemingen, maar aangetoond aan de hand van aanwezig genetisch materiaal uit beide populaties.

De schuldige de Zandvoortselaan

Het mooie van dit toch wel wrange feit was dat er maar één schuldige kon worden aangewezen: de al eerder genoemde Zandvoortselaan die de AWD scheidt van het Nationaal Park Zuid-Kennemerland (fig. 3). Deze bleek uit het onderzoek naar de genetische variabiliteit in de praktijk dus een effectieve barrière te zijn als het gaat om uitwisseling van het reewild en ongetwijfeld dus ook voor andere organismen. En dit was en is in zoverre mooi dat als die ene barrière zou kunnen worden geslecht, er in ieder geval op zijn minst voor het reewild als aanwezige soort gunstigere omstandigheden zouden ontstaan. De verwachting was en is dat ook andere dieren zullen profiteren van het opheffen van deze blokkade. Ontsnippen bleek ineens een aandachtspunt bij het beheer van de duingebieden in Zuid-Kennemerland.

Meerdere barrières

Uit een inventarisatie van de stichting Duinbehoud dat in opdracht van de provincie Noord-Holland is verricht naar de aard en aantal van de barrières ten noorden van de AWD blijkt dat het realiseren van een veilige corridor over de Zandvoortselaan alleen niet voldoende is om een volledig contact tussen beide reewildpopulaties te herstellen. Het gebied ten noorden van de AWD is doorsneden met rasters die in het (recente) verleden om een aantal redenen zijn geplaatst. De

belangrijkste redenen zijn het weren van honden en bezoekers uit de verschillende beheersgebieden, het binnenhouden van ingeschaard vee, het weren van wild uit verschillende gebieden ter voorkoming van schade, en het aangeven van de administratieve eigendoms grenzen tussen twee of meerdere eigenaren. Daarnaast vormt de spoorlijn op het spoortraject Haarlem – Zandvoort een levensgroot en op veel plaatsen onneembare barrière. Een barrière van een heel andere orde vormen de voor het publiek met aangeliende honden toegankelijke paden. Zoals een ieder van ons weet reageert het ree zeer geagiteerd op honden, en werkt een nagenoeg continue geurspoor van een potentiële predator als een onzichtbaar, doch effectieve barrière.

Technische oplossingen

Op zich is de barrièrewerking van een weg als de Zandvoortse laan op verschillende manieren op te heffen; van simpel, goedkoop en weinig effectief als het plaatsen van waarschuwingsborden, tot technisch gecompliceerd, extreem duur maar uiterst effectief als het realiseren van een ecoduct. Om echter te zorgen dat het reewild na passage van de weg niet alsnog figuurlijk een doodlopende weg is ingeslagen, zal ook het achterland ontsloten moeten worden. Het meest eenvoudige lijkt om in eerste instantie allerlei grensrasters op te ruimen die er simpel en alleen maar staan om aan te geven dat de ene kant van het hek in eigendom

Fig. 3

Foto: H.J. Verdonk

is bij een andere eigenaar dan aan de andere kant. Daarnaast zullen wild en menswerende rasters moeten worden verlaagd en worden ontdaan van het zo vermaledijde puntdraad waaraan zich ieder jaar heel wat wild verwond. In zoverre zijn in het achterland op relatief eenvoudige manier nog heel wat goede resultaten te bereiken. Anders wordt het echter met het raster dat het aanwezige baanvak van de NS vrij moet houden van mens en dier. De NS is echter een zeer willige partner gebleken en denkt constructief mee om ook hier een oplossing voor te vinden.

Probleem uit onverwachte hoek

Alles lijkt in zoverre koek en ei, maar nee, er is wel degelijk een probleem gerezen. Het probleem van de ontsnippering schuilt niet in infrastructurele werken, maar in de aanwezigheid van een neefje van het ree: het damhert.

De in de AWD aanwezige en groeiende populatie damherten zal ongetwijfeld ook gebruik gaan maken van de verbeterde passage-mogelijkheden over de Zandvoortselaan. En dat wordt, ondanks de luider wordende maatschappelijk roep om meer natuur en minder menselijk ingrijpen, door diezelfde maatschappij niet geaccepteerd.

De effecten van het damhert op schade-gevoelige gewassen, de verkeersveiligheid en invloed op de vegetatie in de natuurterreinen, zijn inderdaad van een heel andere orde dan die van het ree en dat lijkt de maatschappij ondanks haar immer geuite en luider wordende roep om meer natuur en minder menselijk ingrijpen, niet te willen accepteren.

'De natuur is mooi, zolang ze maar niet te dicht bij komt en zeker geen risico's met zich meebrengt'. Zo gauw daar niet aan wordt voldaan lijkt de natuur ineens niet langer gewenst.

De allereerste berichten die mij hicromtrent

ter ore zijn gekomen, zijn dat er bij de deelnemers in het Nationaal Park Zuid-Kennemerland momenteel geen ambtelijk én bestuurlijk draagvlak is om te ontsnipperen vanwege de aanwezigheid van het damhert en de mogelijke overlast die deze soort ongetwijfeld met zich mee zal brengen.

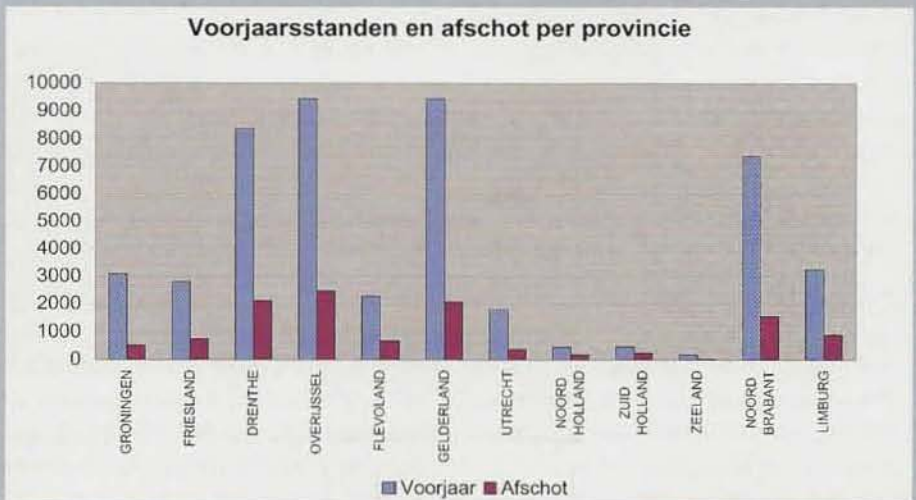
Afsluiting

Om toch niet in mineur af te willen sluiten kan ik melden dat onlangs in gezamenlijk overleg met de deelnemers aan het Nationaal Park Zuid-Kennemerland en GW, bekeken zal worden of we de ontsnippering van de duinen van Zuid-Kennemerland niet weer vlot kunnen trekken, ondanks de aanwezigheid van het damhert.

Als we als erkende natuurbeheerders al niet voor elkaar zouden kunnen krijgen dat we ontsnipperende maatregelen treffen, wat mogen we dan van de rest van Nederland verwachten?

Aantallen reeën in Nederland

Inmiddels zijn via LASER de reegegevens over het jaar 2000 ontvangen. De voorjaarsstand 2000 bedroeg bijna 50.000 stuks en het gerealiseerde afschot bijna 12.000 stuks. Helaas kan geen inzicht worden gegeven over aanwas en de hiermee samenhangende zomerstand. Gegevens van de voorjaarsstanden en het afschot zijn in de onderstaande grafiek per provincie weergegeven.

Regio Overijssel-Flevoland

Van deze Regio ontvingen we bijgaande specificatie van het reeënafschot uit het jaar 2000.

Realisatie toewijzing 2000

	Vrouwelijk	Mannelijk
Toewijzing	1928	1787
Afschot	1235	1249
% realisatie	64%	70%
Valwild	443	468
Totale vermindering	1678	1717

De verdeling naar leeftijd en geweytype van de geschoten bokken was als volgt.

Leeftijd	%	Gweytype	%
1	63,5%	Knopbok	6,3%
2	16,2%	Spitser	24,8%
3	8,0%	Gaffel	43,7%
4	4,9%	Zesender	25,2%
5	3,0%		
6 jaar en ouder	4,4%		

Algemene Ledenvergadering

Het Bestuur van de Vereniging Het Reewild nodigt u uit tot het bijwonen van de Algemene Ledenvergadering op zaterdag 21 april 2001, aanvang: 10.30 uur, in de aula van het Kröller-Müller Museum in Het Nationale Park de Hoge Veluwe te Hoenderloo. !LET EROP DAT U EEN TOEGANGSKAART AANVRAAGT!

1. Opening.	7. Vaststellen: contributie 2002 en retributie regio's 2001.
2. Ingekomen stukken en mededelingen.	8. Bestuursverkiezing: aftredend en niet herkiesbaar zijn: de heren P. Schenk en R.L. van Nederpelt.*
3. Goedkeuring notulen Algemene Ledenvergadering 15 april 2000.	9. a. Uitreiking Wisselprijs Vereniging Het Reewild
b. Uitreiking Wisselprijs "Eikelboom"
4. Jaarverslagen 2000: secretaris, penningmeester [+ accountants verklaring], kascommissie,	10. Activiteiten komend verenigingsjaar
5. Benoeming nieuwe kascommissie . [De kascommissie bestaat thans uit de heren: H. van Wessel, H. Worpel en R. Roelfsema] Aftredend is de heer H. van Wessel.	11. Rondvraag.
6. Begroting 2001.	12. Sluiting.

Scherpenzeel, maart 2001 Namens het bestuur, Jaap van de Waardt, secretaris.

*Bij het ter perse gaan van Capreolus is het bestuur er nog niet in geslaagd de juiste personen kandidaat te stellen.

Leden die de jaarvergadering willen bijwonen worden verzocht dit voor 10 april 2001

- schriftelijk Ver. Het Reewild, Kamillelaan 11, 3925 RG Scherpenzeel,
- per fax 033 - 469 17 97 of
- e-mail waer.j.1946@sch-gld.demon.nl

kenbaar te maken onder vermelding van naam, adres, postcode/woonplaats en telefoonnummer.

Na ontvangst van uw aanmelding ontvangt u een [gratis] toegangsk kaart voor het park. Op verzoek worden notulen ALV 15 april 2000 en jaarverslagen toegezonden. Verder is het streven de vergadering om ± 12.00 uur te beëindigen i.v.m. het middagprogramma. Na de vergadering is er een mogelijkheid om een eenvoudige lunch [voor eigen rekening!] te gebruiken.

Leden die zich nog niet hebben aangemeld voor het symposium kunnen dit [zolang er plaats is] alsnog doen op dezelfde wijze als hierboven is aangegeven.

Programma Jubileum-Symposium

13:30 uur	Ontvangst genodigden en leden	15:15 uur	Pauze
14:00 uur	Aanvang symposium Welkom door de Voorzitter Inleiding door Prof. Dr. J.E.M.H. van Bronswijk Inleiding door J.W.E.M. Roemaat	15:45 uur	Forumdiscussie
		16:30 uur	Preview Reewild-dokumentaire
		17:00 -18:30 uur	Borrel

Reewild en Ruimtelijke ordening

Hieronder vindt u een korte beschrijving van de personen die aan het jubileumsymposium meewerken.

Discussie leider
H.P.M. (Henk) Kool (46) is jarenlang journalist geweest. Hij werkte ondermeer als (internationaal) verslaggever bij het NRC Handelsblad. Ook was hij adjunct-

hoofdredacteur van Radio West. Parttime werkt hij sinds enkele jaren als directeur van het Nederlands Participatie Instituut, een instelling die werknemersparticipatie in ondernemingen bevordert.

Kool is voor de PVDA lid van de gemeenteraad in Den Haag. Als geboren Hagenaar is hij in die stad in leidinggevende en sturende functies betrokken bij tal van maatschappelijke organisaties. Vanuit zijn eigen onderneming treedt hij geregeld op als leider van discussies in alle mogelijke commerciële, maatschappelijke en ideële organisaties. In ontwikkelingslanden geeft Kool jaarlijks een aantal cursussen journalistiek.

Inleider bioloog
prof. Dr. J.E.H.M. van Bronswijk is hoogleraar, Gezondheidstechniek voor het Gebouw, aan de Technische Universiteit in Eindhoven. Zij staat bekend als een nuchter wetenschapper, die vanuit haar professie kritisch kijkt naar de activiteiten van natuur- en milieubewegers.

Dit omdat deze groepen nogal eens vergeten dat bij veel van de huidige modieuze stromingen met name wat betreft de vernatting, waarschuwingen voor grote gezondheidsrisico's op hun plaats zijn.

Malaria en de Ziekte van Weil zijn voorbeelden van die risico's, evenals hondsdoelheid en de ziekte van Lyme bij mensen - de beide laatste overgebracht door de bijkans heilig verklaarde vossen.

Haar credo: 'de natuur is een woest fenomeen, waarvan wij mensen wel mogen genieten, maar waarmee we tevens voorzichtig moeten omspringen vanwege onze gezondheidsbelangen'. In dat kader vindt prof. Van Bronswijk bijvoorbeeld ook dat het duurzaam beheer van reewildpopulaties beleid dient te worden.

Inleider J.W.E.M. (Jos) Roemaat staat eveneens met beide benen op de grond. Hij is algemeen voorzitter van de Gewestelijke Land- en Tuinbouworganisatie en als zodanig tevens lid

van het dagelijks en het algemeen bestuur van L.T.O. Nederland, waar hij de portefeuille Grondgebruik beheert.

Een groot deel van zijn werkzame leven heeft de heer Roemaat doorgebracht bij bestuurlijke organisaties in de landbouw. Als zodanig is hij gewend om te gaan met degenen die wel eens erg fanaat bezig zijn de natuur te beschermen.

Bioloog en forumlid drs. E.F.H.M. Cousin is hoofd natuur- en terreinbeheer bij de Gemeentewaterleiding Amsterdam in Vogelenzang. In het duingebied van Zuid Kennemerland, waartoe de Waterleidingduinen behoren, leven ongeveer 600 reeën en 300 damherten. Het reeënbeleid in de Waterleidingduinen behoort tot het dagelijks werk van de heer Cousin.

Op dit ogenblik leidt hij in opdracht van de Amsterdamse gemeenteraad een groot onderzoek naar de mogelijkheid beheer uit te voeren zonder vorm van bejaging.

Dat onderzoek is medio volgend jaar gereed.

Panellid
mr S.E. (Sege) baron van Voorst tot Voorst (39) is ondermeer directeur van Pan Parks, de organisatie die grote natuurgebieden in Europa economiseert en

ecologisch in stand houdt - in principe geen jacht, geen landbouw, geen bosbouw. Toch is de heer Van Voorst een fervent jager. In zijn woonprovincie Overijssel heeft hij mede de Faunabeheereenheid opgezet. Voor het CDA is hij lid van Provinciale Staten. Voor de modernisering van de Vereniging Het Reewild heeft de heer Van Voorst grote waardering. 'Welzijn als leidend principe binnen het beheer'. 'Puur natuur' bestaat in Nederland niet (meer), zo is de opvatting van de heer Van Voorst.

Panellid
Joost Oosterbaan, dierenarts (66) jaagt al meer dan dertig jaar, waarvan twintig jaar grofwild. Hij heeft ondermeer gewerkt als bacterioloog en als histoloog,

was directeur van een productiebedrijf van levensmiddelen, maar was ook directeur van een landelijke jachtorganisatie, lid van de Jachtraad en bestuurslid van het Jachtfonds. Voorts was Oosterbaan, voorzitter van de Interdepartementale Commissie ter Privatisering van het Rijksjachttoezicht in Flevoland. Thans is hij lid van de Wildschadecommissie Gelderland en privaattoeant aan de Faculteit Diergeneeskunde in Utrecht, voorzitter van de Stichting Faunabeheer Flevoland en lid van de Veterinaire Werkgroep Gezondheid en Welzijn van de Wilde Fauna in Nederland.

Panellid Leo Klaassen (46) is als 'Cultuurtechnisch ingenieur' afgestudeerd aan de Landbouw Universiteit te Wageningen. Hij is nu Lid van het Management Team van de Directie Natuurbeheer en tevens hoofd van de afdeling Beleidsinstrumenten van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Daarnaast is hij Voorzitter van het Jachtfonds.

Lucas Enting jaagt met de camera

vijfentwintig uur reewild-film ligt al op de plank

Door Bart van Veen

Praten met natuurfilmer Lucas Enting (43) is praten met een bezeten verteller. Verteller in, vooral, beeld, zoals televisiekijkers vaak bij de NCRV en iedere week kunnen zien in bijvoorbeeld het AVRO-programma 'Alle Dieren Tellen' van Loretta Schrijver. Maar ook verteller in woord, want wat het oog van Enting ziet slaat deze gespecialiseerde filmmaker ook exact op in zijn geheugen.

Enting immers is een van de heel weinige 'zuivere' natuurfilmers van Nederland met een over de hele wereld befaamd en veelgevraagd archief van duizenden uren Nederlandse natuuropnamen. Daarom ook heeft hij de opdracht de Reewild-film van maar liefst vijftig minuten te maken, waarvan de bezoekers aan de jubileum-bijeenkomst op 21 april een deel van de eerste resultaten zullen zien. Helemaal gereed is de film dan nog niet.

Enting: "Eigenlijk moet je minstens een heel jaar alleen maar reeën filmen. Maar dat kan niet".

Vijftig video-cassettes

Desondanks liggen er al vijftig video-cassettes-met-reewild van een half uur in de kast van Enting, die zijn studio in Hilversum heeft, maar in de buurt van Apeldoorn woont.

"Vanuit mijn tuin, die grenst aan een bos, heb ik ook geregeld een familie reeën gefilmd. Er staat altijd een camera gereed, maar toch ben je soms net even te laat. Gedrag van dieren filmen is een kwestie van wachten, wachten en nog eens wachten, van eindeloos geduld en soms een beetje geluk hebben. Maar ik heb al een heleboel. Een prachtige reebronst bijvoorbeeld".

Video

Het woord video is gevallen. De vraag is daarom, waarom Enting niet op negatief-film zijn opnamen maakt. Dat geeft, zoals bekend, veel meer 'diepte' en de kleuren zijn doorgaans minder vlak en daardoor levensechter.

"Vroeger was dat inderdaad het geval", vertelt

Enting, "maar ik werk met de allernieuwste materialen en state of the art digitale video-camera's en dan zie je geen enkel verschil met film. En wie wil kan mijn materiaal uitstekend scannen op film".

Enting groeide als het ware op met de natuur in het landelijke Drenthse Westerbork. Toch werd hij stedenbouwkundig tekenaar - bij de gemeente Ede. Een jaar of acht geleden besloot hij van zijn hobby, het fotograferen van de natuur, zijn beroep te maken. "Maar om beroepsmatig te fotograferen moest je toen nog een lange opleiding met allemaal theoretische flauwekul volgen", lacht hij, "om filmen als professe te beoefenen had je geen diploma nodig. Vandaar dat ik me meteen helemaal heb gericht op het maken van films. Dat deed ik er al een beetje bij. En zo is het gekomen".

In het gesprek blijkt, dat natuurfilmer ook enigszins een roeping is. "Het gaat", aldus Enting, "niet alleen om het maken van mooie plaatjes. Je moet maatschappelijke betrokkenheid in je werk leggen, vind ik.

Dan worden de kijkers dingen duidelijk. In de

LUCAS ENTING

... natuur niet romantiseren ...

Gelderse Vallei kun je, om iets te noemen, prachtig de verwevenheid van de natuur met de agrarische sector laten zien".

Herten

De eerste grote opdracht van Enting kwam van de vereniging het Veluws Hert. Onderwerp was het Edelhert en dat meteen in de roos: de film werd door de TROS uitgezonden en deze omroepvereniging werd een jarenlange opdrachtgever, in nauwe samenwerking met de Vereniging Natuurmonumenten.

"Het was ook een doorbraak in die zin, dat duidelijk werd, dat ik de natuur niet romantiseerde, maar dat ik in film het gedrag van dieren vastleg zoals het werkelijk is, - heel vaak dingen die het publiek niet ziet".

Enting investeert letterlijk tonnen in zijn apparatuur, die meestal na een jaar of drie, vier weer door nog modernere moet worden vervangen, omdat hij natuurlijk ook internationaal in de eredivisie wil blijven spelen. Zo beschikt hij sinds kort over een door hemzelf weerbestendig gemaakte camera, die in een boom kan worden bevestigd.

Deze is op zestig meter afstand vanuit een schuiltentje radiografisch te bedienen. De opname-apparatuur "van studiokwaliteit" staat in het tentje, waar hij ook beschikt over een stroomaggregaat.

"Dat is een belangrijke aanwinst", vindt Enting, "want nu kan ik bijvoorbeeld vogels filmen zonder te verstoren. De eerste resultaten zijn fantastisch". Deze apparatuur zal ook voor de Reeënfilm worden gebruikt: "Er zijn plekjes en weijtjes, waar wel reeën komen maar waar ze verdwijnen zodra ze een mens ruiken of horen of zien. Daar kan ik nu ook werken".

Met de Reeënfilm van "Jager met de Camera Enting" komt het dik voor mekaar!

foto Bart van Veen

Knooppunten op en rond de A2

Foto: J. Hendriks

Door G.J. Spek

Een praktijkvoorbeeld van ontsnippering

In opdracht van Rijkswaterstaat is de reeënbenutting ten westen en ten oosten van de A2 (Utrecht-Den Bosch) tussen de knooppunten Everdingen en Deil in beeld gebracht. Dit in verband met de ophanden zijnde verbreding van de A2 en discussies over locaties en noodzaak van ontsnipperende maatregelen. De inventarisatie van het voorkomen en het huidige gebruik door reeën is als leidraad gebruikt om te adviseren over de te nemen maatregelen over en onder de A2 en de meer noord-zuidgerichte verbindingen links en rechts van de A2.

Voorkomen

Het voorkomen van reeën in dit rivieren-landschap is gekoppeld aan dekkingbiedende vegetatiestructuren. In het gebied rond de A2 betreft dit griendculturen en overige landschapselementen zoals Eendenkooien. In totaal zijn er circa 16 verschillende benuttingsgebieden te onderscheiden. Variërend in grootte van 10 hectare tot 300 hectare. De verschillende benuttingsgebieden zijn onderling gescheiden door open weidegebieden en doorsneden met de nodige lokale en provinciale wegen. Tevens vind je in dit gebied nogal wat lintbebouwing wat een vrije uitwisseling verder beperkt. Tussen de meeste benuttingsgebieden zijn onderlinge verbindingen aanwezig die ook daadwerkelijk worden gebruikt.

De voorjaarsstanden bij elkaar opgeteld geven een totaal aantal reeën van circa 400 stuks. De A2 deelt het gebied in tweeën met ten westen van de A2 circa 230 stuks en ten oosten circa 160 stuks (situatie voorjaar 2000).

De kern van het benutte gebied ligt tussen Culemborg en Beesd. Vanuit dit gebied zijn er gebruikte verbindingen naar de Polder Autena (1,9) in het noorden en de Marienwaard (13) in het zuiden. Het landgoed Marienwaard vormt de enige

verbinding tussen de reeënpopulaties ten noorden van de lijn Leerdam en Tricht en de reeënpopulaties ten zuiden van deze lijn. De benutting ten zuiden van bovengenoemde lijn is minder dekkend dan in het noorden. Dit komt omdat de dekking biedende vegetatiestructuren kleiner en verspreider in het landschap aanwezig zijn.

De kruising A 15 en A2 ter hoogte van het knooppunt Deil versnipperd de onderlinge verbinding tussen de verschillende benuttingsgebieden (7,8,15,16), die rondom knooppunt Deil liggen.

Aanrijdingen met reeën

Teneinde een betere beeldvorming van de uitwisseling over de A2 te krijgen zijn de gegevens over ongevallen met reeën op de A2 opgevraagd over de periode 1988 tot en met maart 2000.

Locaties

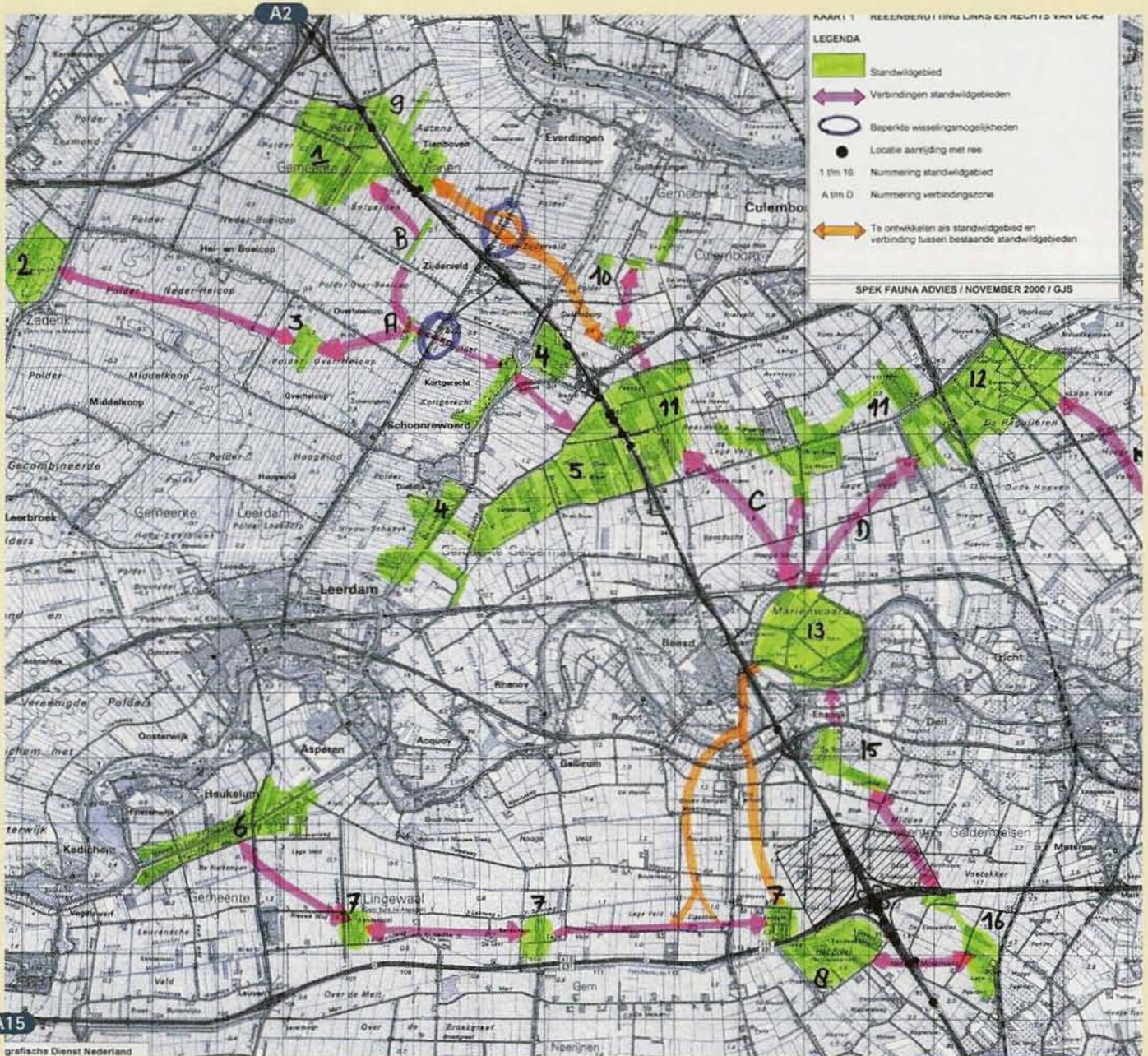
De belangrijkste locaties van noord naar zuid waar reeën zijn aangereiden, zijn in de onderstaande tabel weergegeven.

De locaties met de nummers 2, 4 en 5 komen overeen met de door de lokale mensen aangegeven plekken waar de meeste uitwisseling over de A2 plaatsvindt. De vermindering van het aantal aanrijdingen op het knooppunt Deil en ten zuiden van dit knooppunt wordt toegeschreven aan de plaatsing van wildspiegels in 1998.

Aantal aanrijdingen

Over de periode van 1988 tot en met 2000 zijn er totaal 30 aanrijdingen geregistreerd, wat neer komt op 2,3 stuks gemiddeld per jaar. Uitschieters waren de jaren 1988, 1992, 1993, 1997 en 1999 met respectievelijk 4, 6, 4, 4 en 4 geregistreerde aanrijdingen.

NR	Locatie	Opmerkingen
1	Knooppunt Everdingen	2 stuks, ten noorden van gebied 1 en 9
2	Polder Autena	6 stuks, tussen gebied 1 en 9, met een concentratie aan de zuidzijde.
3	Afslag Culemborg	3 stuks, gebied 4 lijkt op aanrijdingen met uitgestoten jonge reebokken.
4	Polder over den Graaf / Beesdsche Lage Veld	6 stuks, tussen gebied 5 en 11, deze aanrijdingen hebben plaatsgevonden op de meest voor de hand liggende locaties van wisseling over de A2.
5	Omgeving knooppunt Deil	10 stuks, tussen gebied 8 en 16 dit betreft de periode t/m 1997, hierna zijn geen aanrijdingen meer geregistreerd

De trek van niet territoriale (jonge) bokken bleek ook hier een piek in aanrijdingen te geven gedurende de maanden april, mei en juni.

Ondanks dat de A2 twee belangrijke benuttingsgebieden doorsnijdt is het aantal aanrijdingen redelijk beperkt. Dit geeft aan in welke mate een vierbaansweg daadwerkelijk als barrière functioneert.

De op handen zijnde verbreding tot zesbaansweg zal deze barrièrewerking alleen nog maar verder versterken. Daarnaast zal het moeilijker worden de overkant ongeschonden te halen.

ADVIES MAATREGELEN

Verbindingen over de A2

Op basis van de huidige benutting van reeën links en rechts van de A2 kwamen de volgende locaties als potentieel geschikt naar voren voor een ongelijkvloerse kruising:

- Polder Autena, verbinding gebied 1 en 9;
- Polder Over den Graaf / Beedsche Lage Veld, verbinding gebied 5 en 11;
- Het Molenveld, verbinding gebied 8 en 16.

Verbindingen onder de A2

Ook de aanwezige onderdoorgangen onder de A2 zijn beoordeeld op hun huidig en mogelijk toekomstige geschiktheid als reeënpassage.

- Kruising Linge - A2, verbinding gebied 7 en 13
- Kruising spoorlijn / A2, ten noorden van Beesd

Mariënwaard / Westzijde A2 / Lingebrug
Een potentiële verbinding ligt er via de kruising A2 en Linge (d). Door de verbreding van deze onderdoorgang liggen hier mogelijkheden voor een medegebruik door reeën. Echter het gebied langs de westzijde van de A2 wordt nu niet benut door reeën vanwege het ontbreken van dekkingbiedende vegetatiestructuren. Wanneer deze hier gerealiseerd zouden kunnen worden, dan is er verbinding te creëren tussen de Mariënwaard gebied 13 met het gebied 7 de Eendenkooien ten noorden van de A 15.

Spoorlijn / A2 ten noorden van Beesd / Spoorbrug Beesd Deze onderdoorgang (e) is gelet op de openheid en de doorkijk mogelijkheden geschikt voor medegebruik door reeën. De menselijke activiteiten en het grondgebruik in de directe en bredere omgeving zorgt er voor dat deze locatie in de huidige situatie niet door reeën wordt gebruikt. Het laten functioneren in de toekomst vraagt om aanpassing van het landschap (creëren dekking) ten westen en ten oosten van deze onderdoorgang. Of het hierdoor een goed functionerende verbinding kan worden is de vraag gelet op de bebouwing, de aanwezige verbindingsweg met spoorwegovergang aan de westzijde van de A2.

Verbindingen over de A15

Te overwegen valt gelet op de versnippering in de omgeving van knooppunt Deil hier ontsnipperende maatregelen te nemen. Een praktisch advies is het viaduct dat ten westen van het gebied 7 en 8 ligt geschikt te maken voor medegebruik door reeën. Ook ten oosten van het knooppunt Deil zouden ontsnipperende maatregelen gewenst zijn voor een verbinding tussen gebied 15 en 16. Mogelijk dat één en ander gekoppeld kan worden aan de aanleg van de Betuwelijn.

Prioritering maatregelen

Op basis van de huidige benutting van het totale gebied door reeën, kan de volgende prioritering worden aangegeven met betrekking tot de Rijkswegen. Uitgangspunt is dat de benuttingsgebieden zoveel met elkaar verbonden dienen te worden. Dit is voor de reeën in het onderhavige gebied de best denkbare oplossing. Geadviseerd werd te kiezen voor één goede verbinding in de kern van het leefgebied en van hieruit de onderlinge verbindingen te creëren dan wel in stand te houden evenwijdig aan de A2.

- Polder Over den Graaf (5) / Beesdsche Lage Veld (11) hoogste prioriteit ecoduct;
- Oostelijk deel Polder Autena (9) via natuurlijke verbossing (Polder Over-Zijderveld / Polder Culemborgh) verbinden met het Beesdsche Lage Veld (11). Aandachtspunt zijn de beperkte wisselingsmogelijkheden over de Graaf Huibertweg, de bestaande wisselingsmogelijkheden (zie kaart) dienen planologisch te worden veilig gesteld. Met deze verbinding vervalt de noodzaak de standwildgebieden in de Polder Autena links (1) en rechts (9) van de

A2 middels een ongelijkvloerse kruising met elkaar te verbinden;

- Ontwikkeling passage Linge A2 één en ander gekoppeld aan een te ontwikkelen verbindingzone langs de westzijde van de A2 (verbinding gebied 7 en 13);
- Aanvullend verbeteren medegebruik bestaand viaduct over de A 15 (verbinden gebied 7 en 8)

Met deze maatregelen kan een samenhangend geheel van alle benuttingsgebieden worden gecreëerd, dit met uitzondering van de zuid-oost hoek van het knooppunt Deil. De aanleg van een ecoduct in de kern van het leefgebied van de reeën zorgt voor een functionele verbinding tussen de gebieden ten oosten en te westen van de A2. Het functioneren van een toekomstige ecoduct is direct afhankelijk van de behouden en verbeteren van de lokale verbindingen tussen de diverse benuttingsgebieden. De lokale versnippering tussen de verschillende benuttingsgebieden is misschien nog wel een groter knelpunt om voor de toekomst een samenhangend leefgebied te behouden. Voor de meer lokale verbindingen is het volgende advies opgesteld.

Overige lokale verbindingen

Algemeen

Het landschap wordt gekenmerkt door lintbebouwingen. De versnipperende werking die hiervan uitgaat is aanzienlijk. Het lijkt wenselijk dat de in dit gebied opererende WBE's te samen verder inzoomen op de meer lokale verbindingen. Dit om te voorkomen, dat straks op lokaal niveau verbindingen dichtslibben en de voorgestelde verbeteringen onder en over de A2 als nog te niet worden gedaan. Naast de technische beoordeling waar wisseling plaats vindt is het essentieel dat de WBE's in het gebied zowel op Gemeentelijk als op Provinciaal niveau aandacht voor deze problematiek weten te bewerkstelligen. Op basis van deze kennis en informatie kan zowel Gemeente maar ook de Provincie hier met hun ruimtelijke ordening rekening houden. Ook deze organen hebben hun eigen verantwoordelijkheid voor het

Foto: J. Hendriks

instandhouden van een goede leefsituatie voor de fauna. De twee meest actuele knelpunten betreft de beperkte wisselingsmogelijkheden over de Provinciale weg N 484, tussen Schoonrewoerd en Everdingen.

Afsluiting

Voor lezers die het gebied niet kennen is het misschien wel een erg technisch verhaal geworden. Maar de weergegeven problematiek doet zich haast in heel Nederland voor. In toenemende mate wordt er over grotere zoogdieren zoals wild zwijn en edelhert gesproken in relatie tot de Ecologische Hoofdstructuur in Nederland. Ons ree is echter overal al aanwezig en heeft bewezen goed met al die Nederlanders om te kunnen gaan. De Vereniging Het Reewild samen met de WBE's kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan het verder ontwikkelen en het planologisch veilig stellen van het leefgebied van reeën. Essentiële informatie over terreingebruik, aantallen, onderlinge verbindingen tussen leefgebieden kan indien goed ingestoken een goed handvat bieden voor plannemakers op allerlei niveaus. Goede contacten met deze plannemakers en een objectieve benadering is een voorwaarde om als een volwaardige partner te worden gezien en hiermee je doel te bereiken. Ook bij deze verkenning bleek wederom welke schat aan informatie bij de lokale wildbeheerders aanwezig is, via deze weg wil ik ze nogmaals bedanken voor het beschikbaar stellen van deze informatie.

Wapiti

In ons eerste jubileum nummer is een wel zeer storende fout geslopen, door een combinatie van factoren. Namelijk een wapitifoto naast onze voorzitter. De redactie biedt hierbij zijn excuses aan voor deze hoogst vervelende fout.

Richtkijkers en multifocale brillenglazen

Door Ger Geskus

Enige tijd geleden bezocht Jaap van de Waerdt het bedrijf waar ik werkzaam ben als oogmeetkundig specialist en deskundige op schiet- en veiligheidsbrillengebied.

Jaap, een actief kleiduivenschutter en betrokken bij het wildbeheer, kwam met de navolgende technische vraag welke waarschijnlijk bij vele, voornamelijk wat oudere, jagers leeft.

Hoe komt het dat gebruikers van richtkijkers die multifocale brillenglazen dragen, vertekening in hun richtbeeld hebben, waardoor het accuraat treffen aanmerkelijk moeilijker wordt.

Deze vraag is, als we enig inzicht hebben in de werking van multifocale brillenglazen niet zo moeilijk om te beantwoorden.

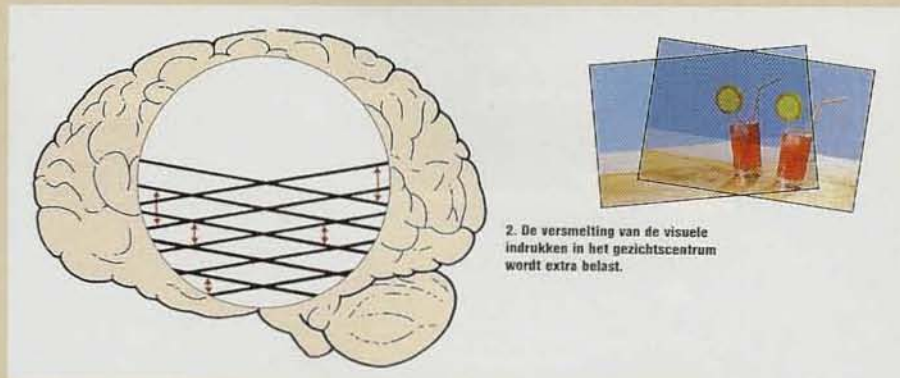
Als een schutter de leeftijd van ongeveer 40 jaar passeert dan komen er wat veranderingen in zijn gezichtsvermogen. Allereerst begint het probleem met lezen actueel te worden, het bekende 'mijn armen worden te kort', met als gevolg het bekende leesbrilletje. Tot zover is er nog niets aan de hand. Nu eerst een stukje theorie.

Theorie

Maar als de schutter ook voor het ver weg (afstand) zien een brilcorrectie nodig heeft dan ontstaat er een situatie die wat lastiger is op te lossen. Deze schutter heeft voor het afstand zien maar ook voor het lezen een brilcorrectie nodig waarbij we het gebied tussen ver weg en nabij ook niet moeten vergeten. In de optiek noemen wij dat het tussengebied.

Ons gezichtsscherpte-gebied kan bij het ouder worden opgedeeld in ongeveer drie scherpte gebieden.

Afstand zien is van; (oneindig) tot ± 1.25 meter

2. De versmelting van de visuele indrukken in het gezichtscentrum wordt extra belast.

Tussenafstand is van; 1.25 mtr. tot ongeveer 0.50 mtr.

Lezen is van; ± 0.30 mtr. tot ongeveer 0.50 mtr.

Dit houdt in dat we op al deze afstanden een optische correctie nodig hebben. Men kan dat oplossen door middel van drie brillen te weten: afstand, tussenafstand en lees bril.

Nu vraagt u zich direct af of ik me wel lekker voel, drie brillen, dan blijf je brillen op en af zetten.

Terecht, het blijft een gegoochel met brillen, maar je hebt wel voor elke afstand de juiste bril correctie.

Dit is dus niet echt handig.

Veelal zal de opticien u dan ook een multifocale bril aanraden omdat in deze brillenglazen alle sterkte correcties voor de

verschillende afstanden zijn ingevoegd. Juist hier begint het probleem van de multifocale bril dragende schutter. We zullen nu ingaan op de optische eigenschappen van deze brillenglazen.

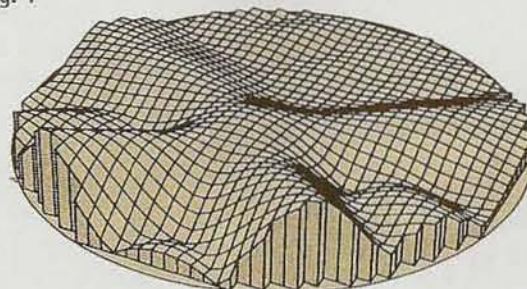
Multifocale brillenglazen

De multifocale brillenglazen hebben een progressief verlopend sterkte, dat betekent dat er nergens in het glas een vaste sterkte aanwezig is.

In de praktijk blijkt dat onze grijze hersencellen dit verlopende sterktebeeld kunnen vertalen in een bruikbaar geheel met in de perifere gebieden van dit brillenglas wat (aberratie) vertekening (zie bovenstaande illustratie).

In de praktijk goed bruikbaar voor ons dagelijks zien.

Fig. 1

Afstand gedeelte

Tussen afstand gedeelte

Lees gedeelte

Gangbaar Multifocaal

In figuur 1 kunt u zien hoe zo'n sterkte verloop plaatsvindt en hoe de optische opbouw is uitgevoerd.

Het onderste deel van het plaatje geeft aan het leesgebied waarbij we zien dat er optisch nogal wat hobbels zijn (vertekening), iets hoger in het glas zijn er weliswaar wat minder optische hobbels, maar ze zijn er nog steeds, zelf in het bovenste gebied is er vertekening.

Het is juist die vertekening die er voor zorgt dat het richtbeeld in uw richtkijker nooit optimaal zal zijn met multifocale brillenglazen.

De oorzaak is de "vertekening", en hoe hoger de brillensterkte hoe groter de vertekening.

Nu zijn er diverse soorten en kwaliteiten van multifocale brillenglazen die sterk bepalend zijn voor deze vertekening, immers een betere optische kwaliteit hoe minder vertekening, maar vertekeningsvrij bestaat gewoon niet.

Bifocale en trifocale brillenglazen

De zogenaamde bifocale of trifocale brillenglazen hebben weer andere ongemakken, maar daarover mogelijk later meer indien daar interesse voor is. Bij deze bi- of trifocale brillenglazen zijn de optische eigenschappen wel beter maar we worden dan geconfronteerd met een ander probleem namelijk de beeldsprong op de scheidingsvlakken van de optische delen (zie figuur 3).

Maar is er nu een oplossing voor dit probleem?

Natuurlijk rijst deze vraag, een verklaring van het probleem is wel leuk, maar kan dat probleem ook opgelost worden.

Ja, de oplossing voor dit probleem is eigenlijk vrij eenvoudig.

We moeten er voor zorgen dat we voor het afstand zien (dat doen we door een richtkijker) een zo vertekeningsvrij mogelijk brillenglas gebruiken en het liefst nog extra ontspiegeld ook.

Dan hebben we dus een zogenaamd afstand bril nodig die alleen maar goed op afstand ziet, dus geen lees toevoegingen heeft.

Het brillenglas mag alleen maar de sterkte hebben voor het verweg zien.

En natuurlijk moet deze correctie door een goede optometrist of opticien aangepast

zijn die met de eisen van het schieten bekend is. Het kan wat lastig zijn omdat je dan niet kunt lezen met deze bril, jammer dan, we willen een optimaal schot afgeven en dat doe je op deze manier.

Met deze methode kunnen we in ieder geval gebruikmaken van de maximale kwaliteiten van uw richtkijker, doch ook bij richtkijzers is er veel kaf onder het koren.

Alle andere methoden falen of u moet een schiettechnische optometrist kennen die u wil helpen en het technische probleem oplost. Er zijn nog andere methoden doch een afstandsbril is een goede en simpele oplossing. Experimenteren mag, maar dan met kennis van zaken.

Ik hoop dat dit verhaal bijdraagt in het oplossen van dit soort problemen en het antwoord geeft op de vragen van Jaap van de Waardt.

Heeft u vragen over deze materie, bel dan even Wageningen,

Eikendal Optiek b.v.
Bergstraat 12
6701 AC Wageningen
Tel. 0317-412038 vragen naar Ger Geskus.

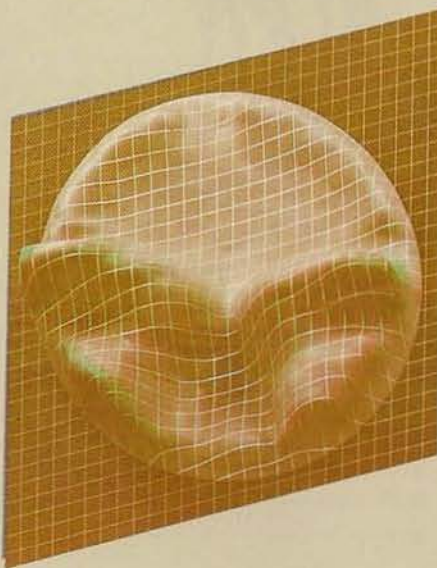
Foto voorbeelden:
Zeiss Nederland
Essilor Varilux Nederland

Noot redactie:

Uit reacties van o.a. Jan Smit op bovenstaand artikel blijkt dat niet iedereen problemen heeft met richten door een multifocale bril. Waarom de één wel problemen heeft de ander niet, is ons niet zo duidelijk. Voor diegenen die plotse problemen hebben gekregen met schieten na wisseling van brillenglazen is dit artikel misschien een oplossing. De redactie vond dat ze u dit artikel niet mocht onthouden.

Nog een ander voorbeeld in een drie dimensionale afbeelding.

fig. 3

Hier nogmaals een drie dimensionale afbeelding van de z.g.n astigmatismeburgen bij multifocale brillenglazen.

Waar de vierkantjes rechthoekig zijn zal het best optisch zuivere beeld gezien worden.

U zult zien dat er ook in deze 3-d afbeelding vrij veel vertekening (aberratie) is waardoor in het kijkerbeeld bij een geringe hoofdbeweging al direct een beeldvervalsing optreedt.

Het beste beeld zal dan ook alleen maar in het bovenste gebied van dit brillenglas aanwezig zijn.

Men zal dus al snel, kijkend door de richtkijker een vervormd beeld hebben met de nodige gevolgen voor het schot resultaat. Hoe meer we in het perifere gezichtsveld van dit brillenglas komen hoe meer beeldvervalsing.

Deze afbeeldingen geven goed weer waar het probleem met de multifocale brillenglazen ontstaat.

Nieuwe zweethondenlijst

Zoals u gezien heeft is de vernieuwde zweethondenlijst weer uit. Hierbij doe ik verslag hoe dat we de afgelopen twee jaar met onze lijst zijn gevaren

Door P. H. Schneider

Van de 83 deelnemers hebben er 74 op onze oproep /enquête gereageerd en dat is 94%; een percentage waar menig enquêtebureau jaloers op zou zijn.

Van de 83 deelnemers werden er 61 opgeroepen die te samen de volgende nazoeken hebben verricht: 347 (ree), 58 (edelhert), 162 (wild zwijn) en 72 (vos).

Een klein percentage is in het buitenland uitgevoerd, want we hebben ook enkele Belgische deelnemers. Via de ANWB-wegenwacht zijn 9 en via de politie 69 oproepen voor een nazock binnengekomen.

Ten opzicht van de vorige lijst zijn er

23 nazockers afgefallen hiervoor zijn er 18 nieuwe bijgekomen, met nu ook

vertegenwoordigers in de provincies Friesland en Zeeland. Het aantal soorten honden is uitgebreid met de rassen: Airedale Terrier, West Siberische Laika en een Poedelpointer.

Aan de deelnemers van de zweethondenlijst zou ik twee adviezen willen meegeven: blijf

ZWEETHONDEN LIJST 2001

Vereniging "Het Reewild"

Secretariaat: Kamillelaan 11
3925 RG Scherpenzeel, Tel.: 033-4691797

regelmatig oefenen met uw hond en weet wie u moet bellen van de WBE in uw omgeving, in geval de politie of wegenwacht met een melding komt van aangereden wild.

Foto: P.H. Schneider

De jagers zou ik willen adviseren goede contacten te onderhouden met de regiopolitie binnen de WBE waar zij jagen. Maak hen attent op het bestaan van de zweethondenlijst (we hebben er genoeg!) en wie zij kunnen bellen van de WBE in geval van aangereden of dood wild.

Tot slot, nimmer heb ik met zoveel genoeg gewerkt aan de realisatie van deze nieuwe zweethondenlijst om reden dat ik met velen van u persoonlijk heb kennism gemaakt en met enthousiasme heb geluisterd naar hoogst interessante en vaak spannende nazoeken. Eén deelnemer heb ik gesproken die met zijn hond tijdens het nazoeken zelfs regelmatig afworpstangen van een ree en hert vindt! Een geslaagde nazoek met een hond geeft ontzettend veel voldoening!

JACHTLITERATUUR en VIDEO

SPIJKERMAN

Tel. 046-4521451, Fax 046-4521451

Diverse titels Reewildliteratuur o.a.

Rehwild / Stubbe • Rehwild Heute / Hespeler • Following the Roe / Alcock • Lehrbuch Rehwildjagd / Harling • Rehwild / Raesfeld

Bel of Fax voor meer Info: 046-4521451

Maaiverliezen en hoe te voorkomen

Door P.H. Schneider

Foto: P.H. Schneider

De maand mei verschaft de reewildjager naast het afschot van de jaarlingbokjes het nodige werk wat in feite geen uitstel gedooft en wat zo vroeg mogelijk in de maand dient te geschieden.

Met het verschijnen van meer groen in het veld in de loop van de maand wordt het alleen maar moeilijker. Daarom is het raadzaam om reeds in april te observeren waar regelmatig wat staat. Goed voorbereid is nog altijd het halve werk. En dit kan maar gedaan zijn, alvorens de jaarlingen gaan zwerven en vaak slachtoffer worden in het verkeer. De reewildjager heeft hierin een duidelijke taak en verantwoordelijkheid!

In de maand mei worden de eerste reekalveren geboren maar start ook het maaien van graslanden. In samenspraak met de boer en de loonmaaier kunt u maatregelen nemen om vóór de maaidatum het grasland af te zoeken naar pasgeboren reekalveren.

Nu zijn er een aantal mogelijkheden om te voorkomen dat reekalveren een vroegtijdige en smadelijke dood sterven.

1) De maaimachine voorzien van de bekende 'wildredder' van Reinder Horst uit Paterswolde

2) Het te maaien perceel van tevoren afzoeken met een voorstaande hond aan de lange lijn

3) Een schoolklas met een aantal kinderen te interesseren om mee te helpen zoeken naar kalveren

4) Met "Duftzaun" het te maaien perceel van tevoren af te bakenen.

5) Met het aanschaffen van een zogenaamde 'Life Finder' -een infrarood warmte-detector met een reikwijdte van zo'n 150 meter- is 2 hectare in ongeveer 5 minuten afgezocht. Het apparaat is zo groot als een middelgrote staaflantaarn en de prijs bedraagt DM 1295 incl. BTW. Verkrijgbaar bij Fa. Dieter Kruse, Kielerstraat 309A, D- 24536 Neumunster, tel. 0049432132529, fax 0049-432133708

Het beste resultaat boekt men met infrarood 's morgen vroeg wanneer de vegetatie nog niet is opgewarmd! Het is een behoorlijk bedrag, maar mogelijk in samenspraak met meerdere WBE's aan te schaffen.

Het verdient aanbeveling om de te maaien percelen de avond van tevoren van buiten naar binnen aan te maaien. De eventueel gevonden kalveren in een dotgras aan te pakken en in het aangrenzende bos weg te zetten.

Laat uw vereniging eens horen wat uw ervaringen zijn op dit gebied.

